

COVID 19 SÜRECİNDE ÖĞRENCİLERİN 9 AYLIK DENEYİMLERİ: EBA VE ONLINE ÖĞRETİM ALTINDA DİJİTALLEŞMENİN VE DİJİTAL DİKTASYONUN YAYGINLAŞTIRILMASI

Adnan GmüŖ

Sağlık Bakanlığının ‘‘Türkiye Covid-19 Hasta Tablosu’’ her akŖam prime timeın ana görüntüsü olarak hafızalarımıza kazanmıŖ bulunuyor. Ne yazık ki üç ayı aŖkın bir süredir baŖlayan aŖılama iŖlemlerine rağmen bulaŖlar da kontrol altına alınamamıŖtır. Bu yazıya son Ŗekli verilirken 8 Nisan 2021 günü yapılan 304 bin testin 56 bini vaka olarak ağıklandı.

TÜRKİYE COVID-19 HASTA TABLOSU	BUGÜN	BU HAFTA	TOPLAM
	TEST SAYISI	HASTALARDA ZATÜRRE ORANI	TEST SAYISI
304.492	%3,1	40.689.742	
VAKA SAYISI	YATAK DOLULUK ORANI	VAKA SAYISI	
55.941	%55,7	3.689.866	
HASTA SAYISI	ERİŖKİN YOğUN BAKIM DOLULUK ORANI	VEFAT SAYISI	
2.316	%66,5	33.201	
VEFAT SAYISI	VENTİLATOR DOLULUK ORANI	AğIR HASTA SAYISI	
258	%33	2.615	
İYİLEŖEN SAYISI	ORTALAMA TEMASLI TESPİT SÜRESİ	İYİLEŖEN SAYISI	
37.914	9 SAAT	3.232.892	
	FİLYASYON ORANI		
	%99,9		

Üniversiteler tümüyle ilk ve orta öğretim düzensiz aralıklarla kısmen açık tutulduğu günler sayılmazsa eğitim kurumları bir yılı aŖkın bir süredir kapalı bulunuyor.

Bu süreçten, uzun erimli etkileri ve dönüşümleri açısından en çok toplumun en önemli iki kurumundan eğitim öğretim kurumları ile çalıŖma biçimlerinin etkilendiği söylenebilir. BaŖta ofis iŖleri olmak üzere öğretmenler dahil beyaz yakalıların büyük kısmı evden çalıŖmaya (homeoffice), okullar da ‘‘uzaktan öğretime’’ zorlanmıŖ bulunuyor ki, her ikisini mümkün kılan, daha da önemlisi böyle bir eğilime zorlayan ‘‘dijitalleşme’’ oldu.

Bu yazıda dört küçük araştırma bazında hayatın dijitalleşmesi ve dijital uzaktan (online) öğretim durum ve etkileri betimlenmeye ve irdelenmeye çalıŖılacaktır.

Adana Odaklı Dört Araştırma EŖlięinde Dijitalleşme ve Online Öğretim

Adnan GmüŖ’ün koordinasyonunda ÇÜ.E.F. Felsefe Grubu lisans ve yüksek lisans öğrencileriyle birlikte

- 2017-2018 yıllarında iki yıl üst üste halkın günlük yaşam döngüsü ve ilgileri üzerine yapılan 264 örneklı araştırma,
- Mayıs 2020’de pandeminin üçüncü ayında yapılan 149 örneklı salgın araştırması ve
- Ocak 2021’de 151 örneklı salgın araştırması

buradaki analiz ve değerlendirmelerin temelini oluŖturmaktadır.

Bu çalışmaların pilot çalışmalar olarak sayılması uygun olacaktır, evreni yansıtacak örneklem özelliği taşımamaktadır.

Yazıda, Ocak 2021 araştırmasında pandeminin öğrencilere ve öğrenciler bazında eğitim öğretime etkileri görülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Adana’da oturanlar ağırlıklı olmak üzere 60’ı erkek 91’i kadın toplam 151 öğrenciyle görüşülmüş veya anket yapılmıştır.

Okul Türleri	Erkek	Kadın	Toplam
Ortaokul	16	14	30
	26,7%	15,4%	19,9%
Ortaöğretim	19	31	50
	31,7%	34,1%	33,1%
Yükseköğretim	25	46	71
	41,7%	50,5%	47,0%
Toplam	60	91	151
	100,0%	100,0%	100,0%

Öğrencilerden 30’u ortaokul, 50’si ortaöğretim ve 71’i yükseköğretim öğrencisidir. Ortaokulda 19 (% 63,3), ortaöğretimde 35 (% 70,0), yükseköğretimde 24 (% 33,8), toplamda 79 (% 52,3) öğrenci araştırma esnasında Adana ilinde oturmaktadır.

Önce salgın ile ilgili durum betimlenmeye çalışılacak, sonra salgınla birlikte hızla artan dijitalleşme ve online uzaktan öğretimin etkileri ele alınacaktır.

COVID-19’A YAKALANMA DURUMU: İKİ HANEDEN BİRİNE, KADINLARDAN ÇOK ERKEK ÖĞRENCİLERE BULAŞMIŞ

Türkiye’de 2019-2020 eğitim öğretim yılı itibariyle MEB’e bağlı,

- Öğretmen sayısı 1.117.686 ve
- Okulöncesi 1.629.720,
- İlkokul 5.279.945,
- Ortaokul 5.701.564,
- Ortaöğretim 5.630.652
- Toplam 18.241.881 öğrenci ve

Yükseköğretim düzeyinde

- Öğretim elemanı 179.502 ve
- Önlisans 3.002.964,
- Lisans 4.538.926,
- Yüksek lisans 297.001,
- Doktora 101.242,
- Toplam 7.940.133 öğrenci bulunuyor.

Öğrencilerin tümü okulların kapanması ile birlikte pandeminin doğrudan mağdurlarına dönüşmüş, koronavirüsü Mart 2020’den Ocak 2021’e neredeyse iki aileden birinin mensubuna bulaşmış, Ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerinin de %10’undan fazlası koronaya yakalanmış bulunmaktadır.

Kadın öğrenciler de koronaya yakalanıyor ama erkek öğrencilerin yakalanma oranı çok daha yüksek bulunuyor.

Çevrenizde/ yakınlarınızdan koronaya yakalanan oldu mu? (Ocak 2021)

	Erkek %	Kadın %	Toplam %
1Hayır hiçbir tanıdık yakalanmadı			8,63
2Sınıf arkadaşlarımdan yakalanan oldu			11,92
3Komşu veya tanıdığım kişilerden yakalanan oldu			22,30
4Aile veya akrabalarımdan yakalanan oldu			51,80
5Bizzat ben yakalandım	15,00	7,69	10,60

Okullar Kapalı Olmasına Rağmen Özellikle Lise Çağındaki Gençler Arasında Yüksek

Ortaokul seviyesinde 30 öğrenciden hiçbiri korona geçirmemiş bulunmaktadır (bununla beraber bazıların sınıf arkadaşlarından geçirenler vardır). Ortaöğretimde 19 erkek öğrenciden 6'sı (%32'si), 32 kadın öğrenciden 2'si (%6,2'si) korona geçirmiştir. Yükseköğretimde 25 erkek öğrenciden 3'ü (%12,0), 45 kadın öğrenciden 5'i (%11,1) kovid geçirmiştir.

Bu durumda 12.sınıflar kısmen açık diğer sınıflar tümünden kapalı olduğu halde ortaöğretim okulları öğrencilerinin %16'sı, üniversiteler tümünden kapalı olduğu halde öğrencilerin %11,5'u, üç kademe toplamında ise %10,60'ı kovid geçirmiş bulunmaktadır.

Covid Geçirme Durumu (Ocak 2021)

		Bizzat ben geçirdim		Sınıf arkadaşlarımdan biri geçirdi		Sınıf arkadaşım veya ben geçirdim	
Ortaokul	Toplam	0	0	2	6,67	2	6,67
	Erkek	0	0	0	0	0	0
	Kadın	0	0	2	14,29	2	14,29
Ortaöğretim	Toplam	8	15,69	9	17,65	17	33,33
	Erkek	6	31,58	1	5,26	7	36,84
	Kadın	2	6,25	8	25	10	31,25
Yükseköğretim	Toplam	8	11,43	7	10	15	21,43
	Erkek	3	12	2	8	5	20
	Kadın	5	11,11	5	11,11	10	22,22
Toplam	Toplam	16	10,6	18	11,92	34	22,52
	Erkek	9	15	3	5	12	20
	Kadın	7	7,69	15	16,48	22	24,18

Salgına Yakalanmayı Artırıcı Unsurlar: Yaş, Toplumsal Cinsiyet, Hane Büyüklüğü ve Yoksulluk

Koronaya yakalanma durumu ile;

- “Toplumsal cinsiyetin” (erkek öğrencilerin daha fazla yakalanması) yanı sıra
- “Hane büyüklüğü” ve “kardeş sayısı” artırıcı yönde,
- “Yoksulluk” (hane içi olanaklar) yani öğrencinin
  - “ayrı bir odası”,
  - “ayrı bir masası” ve

- o “kendine ait bilgisayarı/tableti” olması azaltıcı yönde ilişkili bulunuyor.

Bunların dışında erkeklerde

- “Hane dışına çıkma sıklığı” artırıcı ve
- “Salgının uzun süreceğine dair kaygısı” azaltıcı yönde ilişki gösteriyor.

Ancak erkekler arasında

- “Arkadaşlarıyla tokalaşması” ve
- “Dışardan gelen eşyaları kabul etmesi” azaltıcı ve
- “Elini yüzünü yıkaması” da ne yazık ki artırıcı ilişkili gözüküyor.

Bu üçünün tam aksi yönde bir etkisinin olması beklenirken tersi bir ilişki ortaya çıkıyor. Bunların daha geniş örneklerde araştırılması gerekiyor. Şöyle ki zaten koronaya yakalandığı için bu yakalanan öğrenciler bu konularda çok daha hassas hale gelmişse böyle bir sonuç çıkabilir. Onun için yakalanmadan önceki hareketlerini sormak daha uygun olacaktır. Bu araştırmada önce-sonra değil genel olarak sorulmuştur.

Kadın öğrenciler için

- İnternet kullanım süresi, ders amacıyla internet kullanımı ve
- Annenin eğitim düzeyi salgını azaltıcı ilişki gösteriyor.

Bir başka noktaya da dikkat çekmekte yarar bulunuyor.

- Kitap veya gazete okuma gibi bilinçlenmeyle yakından ilgili olabilecek değişkenlerin pandemide azaltıcı bir etki veya ilişkili bulunmaması mevcut öngörülerle (azaltıcı bir etkisi olması beklentisi ile) örtüşmediğinden daha ayrıntılı olarak irdelenmesi gereken bir durumu oluşturuyor.

“Çevrenizde/ yakınlarınızdan oldu mu?” Çevresindekilerin koronaya yakalanma durumunun bazı göstergelerle/değişkenlerle korelasyonları (2021 Ocak araştırması)*

	Erkek (60 öğ- renci)	Kadın (91 öğ- renci)
Annenizin eğitim durumu nedir? En son hangi okuldan mezun?	-,093	-,223
Babanızın eğitim durumu nedir? En son hangi okuldan mezun?	-,036	,032
Aile hanenizde aynı çatı altında kaç kişi birlikte yaşıyorsunuz? Toplam sayısı	,200	,193
Toplam kaç kardeşiniz? (Sizinle birlikte toplam sayısı)	,261	,224
Soğuk havalarda evde tüm odalar ısıtılıyor mu?	,095	-,181
Mülk ev	-,042	-,042
Bilgisayar veya laptop	-,132	-,189
Evde internet	,159	-,087
Ayrı, kendime ait bir oda	-,203	-,247
Ayrı, kendime ait bir masa	-,228	-,213
Kendime ait bilgisayar veya tablet	-,179	-,218
Kendime ait akıllı telefon	-,101	-,130
Kendime ait internet olanağı	-,016	-,148
Salgın günlerinde, geçem Mart'tan beri okumak için kaç kitap satın aldınız? 0( )Hiç Aldıysanız kaç adet?.....	,027	-,073

Salgın günlerinde ders ve yardımcı kitaplar dışında internet, e-kitap veya basılı kaç kitap okudunuz?	,066	,041
Kitaplarınızı nasıl okuyorsunuz?	,264	,105
Salgın günlerinde internet, e-kitap veya basılı kitap okuma durumunuz arttı mı azaldı mı?	,066	,123
Salgın günlerinde gazete alıyor veya okuyor musunuz?	,108	-,092
Ne kadar sık gazete okuyorsunuz? (internet dahil her tür gazete okuma)	,070	-,035
Salgın günlerinde gazete okuma durumunuz arttı mı azaldı mı?	,009	,041
Günlük kaç saat televizyon izliyorsunuz? SANAL DERSLER HARİÇ Günlük Saat.....	-,032	,118
Salgın günlerinde televizyon izleme süreniz arttı mı azaldı mı?	,126	,071
Salgın günlerinde bilgisayarda, akıllı telefonda günde kaç saat İNTERNET kullanıyorsunuz? SANAL DERSLER DAHİL Günlük Saat.....	,000	-,251
1)Ders veya ders amacıyla internet	,012	-,222
2)Skype, Zoom, Teams veya canlı görüşme	-,121	-,105
4)Facebook	-,185	,057
5) Instagram	,175	-,018
6)Twitter	-,050	-,181
7)Snapchat	-,102	-,068
8)WhatsApp	,073	-,163
9)Youtube	-,104	-,122
10)Spotfy	,115	-,056
11)Netflix	,074	,004
12)Oyunlar	-,137	-,094
Kısıtlama olmayan saatlerde kendi eviniz dışında veya dışarıda kaç saat vakit geçiriyorsunuz? Günlük saat.....	,051	,060
Hane dışına ne sıklıkla çıkıyorsunuz?	,344	,085
Salgın ortamında aile üyeleri dışında arkadaşlarınızla buluşuyor musunuz?	-,042	,072
Salgın döneminde arkadaşlarınızla karşılaştığınızda toka- laşma, sarılma oluyor mu?	-,225	,093
Salgın döneminde arkadaşlarımızdan gelen eşya veya yiyecek gibi şeyleri kabul ediyor musunuz?	-,207	,056
1.5-2 metre mesafeli duruyorum	,051	-,052
Maske veya siperlik takıyorum	,176	,004
Eldiven takıyorum	-,130	-,080
Dezenfektan, kolonya kullanıyorum	,135	-,193
Elimi yüzümü yıkıyorum	,205	-,179
Salgından dolayı korkuya veya kaygıya kapıldığınız oluyor mu?	,052	,005
Size göre, salgın ne zaman sonlanacak?	-,231	-,139

*Bazı değişkenlerin ölçüm düzeyleri parametrik korelasyona uygun olmamakla birlikte ayrı ayrı varyans tabloları ile konuyu dağıtmamak ve hepsiyle kıyaslamalı olarak bir fikir oluşturulabilmesi adına korelasyon analizine alınmış ve topluca gösterilmiştir.

PANDEMİYLE BİRLİKTE DAYATILAN SOSYO-EKONOMİ-POLİTİK YAŞAM BİÇİMLERİ

Covid 19'a yakalanma durumu daha çok olanak, donatı ve anne eğitimiyle ilişkili bulunuyor. Salgının etkileri veya fırsata çevrildiği stratejilerin başında ise eve sıkışma ve dijitalleşme geliyor, bu durum en çok da okul ve üniversiteler ile çalışma biçimlerini zorlamaktadır.

Yaşam Biçimlerine Etkisi 1: Salgın Şartlarında Hayatın Eve Sıkıştırılması, 24 Saatin 22 Saati Evde

Pandeminin günlük hane içi yaşam süresini nasıl etkilediğini görebilmek için daha önce 2017 ve 2018'de yaptığımız günlük ilgiler ve yaşam döngüleri araştırmaları şans oldu.

Pandemi öncesi 2017-2018 yıllarında Adana'da yaptığımız araştırmalarda 13-24 yaş grubundaki erkekler yaklaşık 14,5 saatini, kadınlar 15,7 saatini evde geçirmekte, hane dışı zamanları erkekler için 9,5, kadınlar için 8,3 saati bulmakta idi.

Pandemi Öncesi Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Hafta İçi 24 Saatlik Döngü, Saat/Gün (2017-2018 Araştırması)

Yaş Grubu	Sayı	Evde			Okulda		İşyerinde		Gezmede		Diğer	
		Toplam Saat	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
13-18	27	15,11	14,17	15,87	5,83	6,60	1,67	0,00	1,67	0,40	0,67	1,13
19-24	84	15,13	14,56	15,67	4,41	5,14	2,15	0,60	1,15	1,02	1,73	1,52
25-34	59	14,22	11,50	16,24	2,71	1,21	6,75	3,26	1,04	1,53	2,00	1,76
35-44	31	14,87	13,71	16,29	0,18	0,79	7,76	4,50	1,06	1,14	1,29	1,29
45-54	29	15,62	12,08	18,12	1,00	0,53	8,42	2,24	1,25	1,71	1,25	1,41
55-64	21	17,71	16,00	22,00	0,53	0,00	3,20	0,00	1,80	0,50	2,47	1,50
65 üstü	13	17,00	16,89	17,25	0,00	0,00	4,67	0,50	0,78	1,00	1,67	5,25
Toplam	264	15,25	13,95	16,55	2,61	2,85	4,56	1,81	1,22	1,16	1,66	1,61

Okulların kapalı olduğu Ocak 2021 itibariyle sokağa çıkma yasağı olmayan günlerde ev dışında geçirilen süre 2 saati biraz aşmaktadır. Okulların açık olduğu haftada iki gün için ev dışında geçirilen sürenin ise 5-6 saat olduğu öngörülebilir.

Okul ve Üniversiteler Kapalıyken Öğrencilerin Hane Dışında Geçirdikleri Günlük Süre (2021 Ocak)

Okul ve Cinsiyet Grubu	Kısıtlama olmayan saatlerde kendi eviniz dışında veya dışarıda kaç saat vakit geçiriyorsunuz? Günlük saat.....
Ortaokul Erkek	1,62
Ortaokul Kadın	2,21
Ortaöğretim Erkek	2,06
Ortaöğretim Kadın	1,70
Yükseköğretim Erkek	3,00
Yükseköğretim Kadın	2,14
Toplam	2,12

Bu durumda pandemiden önce haftalık 55-60 saat olan ev dışı süre pandemi şartlarında sokağa çıkma yasağı olmayan haftalar için bile 1/3'e yani 15-20 saate düşmüş bulunmaktadır.

Pandemi, yaşam biçimlerini köklü şekilde etkilemiş, en başta da insanları evlerine hapsedmiştir. Home-office ve çok başarılı olmasa da evden öğretim yaygınlaşmıştır.

Salgın dönemi ile birlikte evinizde geçirdiğiniz süre arttı mı azaldı mı? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Azaldı	6,3%	,0%	,0%	6,3%	4,0%	,0%	2,7%
Aynı kaldı	6,3%	7,1%	5,3%	,0%	4,0%	11,1%	6,0%
Arttı	87,5%	92,9%	94,7%	93,8%	92,0%	88,9%	91,4%

Salgının başladığı Mart 2020'den beri okul ve üniversiteler neredeyse tümünden kapalı bulunmaktadır, öğretmenler ve öğrenciler evden öğretime devam etmektedir.

Yaşam Biçimlerine Etkisi 2: Hane İçi İşlevler, İlişki ve İletişimin Değişimi

Pandemi ile birlikte hane içi işlevler, ilişki ve iletişim önemli değişikliklere uğramıştır.

Evde olduğunuz süreç içinde anne babanızla iletişiminiz nasıl oldu? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
İletişimimiz eskisine oranla azaldı	,0%	15,4%	,0%	3,1%	4,2%	4,4%	4,0%
Her zaman olduğu gibi, bir değişiklik olmadı	43,8%	38,5%	63,2%	53,1%	79,2%	51,1%	55,7%
Öğretmen yerine geçtiler, otorite kuruyorlar	6,3%	7,7%	10,5%	3,1%	4,2%	4,4%	5,4%
Eskisine göre daha samimi, arkadaş gibi olduk	37,5%	30,8%	10,5%	25,0%	4,2%	20,0%	20,1%
Eskiye oranla daha gerilimli hale geldi	12,5%	7,7%	15,8%	15,6%	8,3%	20,0%	14,1%

Örneğin öğrencilerin %44'ü bu değişikliklerin farkındadır. Değişiklik olmadı diyen % 56 civarında kalmaktadır.

Bir yandan anne babayla birlikte televizyon veya dizi-film izleme, diğer yandan hem anne-baba hem de kardeşler arası gerilime yol açan tartışmalar artmış bulunmaktadır.

Salgından sonra aşağıdaki durumlar arttı mı azaldı mı? ARTTI (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Anne babamla birlikte televizyon izleme	43,8%	42,9%	36,8%	50,0%	24,0%	38,6%	39,3%
Anne babamla birlikte kitap okuma	18,8%	7,1%	,0%	12,5%	12,5%	9,1%	10,1%
Anne babamla film izleme	56,3%	14,3%	31,6%	50,0%	25,0%	38,6%	37,6%
Anne babamla dizi izleme	46,7%	7,1%	47,4%	53,1%	4,3%	38,6%	35,4%
Anne babamla bilgisayarda oyun oynama	12,5%	7,7%	,0%	6,3%	4,2%	9,1%	6,8%

Anne babamla didişme, gerilim	31,3%	28,6%	15,8%	34,4%	29,2%	40,9%	32,2%
Kardeşlerimle didişme, gerilim	43,8%	50,0%	21,1%	40,6%	32,0%	31,1%	35,1%
Psikolojik destek alma	,0%	7,1%	10,5%	12,5%	4,0%	2,3%	6,0%
Sakinleştirici hap alma	,0%	,0%	,0%	3,1%	,0%	2,2%	1,3%
Hobi edinme	31,3%	42,9%	47,4%	50,0%	44,0%	37,8%	42,4%

Gerek kadın gerek erkek evde yapılan hane içi işlerde de artış olmuştur.

Yaşam Biçimlerine Etkisi 3: Öğrencilerin alışma Hayatına Geçişinde Artış

Pandemi ve okulların kapalı kalması; öğrenciler arasında ortaöğretim ve üniversite düzeyinde çalışma hayatına geçişleri kısmen artırmış bulunmaktadır.

Pandemi döneminde bir işte çalıştınız mı, çalışıyor musunuz? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hayır çalışmadım	100,0%	100,0%	89,5%	96,9%	88,0%	84,4%	90,7%
Salgından önce de sonra da zaman zaman çalıştım, çalışıyorum	,0%	,0%	5,3%	,0%	8,0%	11,1%	5,3%
Daha önce çalışmıyordum, salgın döneminde zaman zaman çalıştım, çalışıyorum	,0%	,0%	5,3%	3,1%	4,0%	4,4%	3,3%

Yaşam Biçimlerine Etkisi 4: Sokağa ıkma ve Arkadaşlarla Buluşma Azalmış ve İlişki Biçimi Değ-işmiş Durumda

Dışarıya ıkma oranı azalmış olup öğrencilerin %36'sı ya hiç ya da ayda 1-2 kez dışarı çıkılmaktadır.

Hane dışına ne sıklıkla ıkıyorsunuz? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Dışarı hiç ıkılmıyorum, başkasının olduğu yerlere girmiyorum	18,8%	14,3%	21,1%	31,3%	4,0%	2,2%	13,9%
Ayda bir-iki kez ıkıyorum	18,8%	7,1%	10,5%	25,0%	16,0%	33,3%	21,9%
Haftada bir kez ıkıyorum	25,0%	21,4%	10,5%	18,8%	28,0%	33,3%	24,5%
Haftada iki kez ıkıyorum	,0%	7,1%	5,3%	9,4%	16,0%	22,2%	12,6%
Haftada üç kez veya daha fazla ıkıyorum	37,5%	50,0%	52,6%	15,6%	36,0%	8,9%	27,2%

Öğrencilerin arkadaşlarıyla buluşması da eskiye göre %77 oranında azalmış bulunmaktadır.

Salgın ortamında aile üyeleri dışında arkadaşlarınızla buluşuyor musunuz? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Eskiden de buluşmuyordum	31,3%	64,3%	10,5%	22,6%	,0%	4,4%	16,7%

Eskiden buluşuyor-duk, şimdi buluşmuyoruz	31,3%	7,1%	26,3%	35,5%	28,0%	31,1%	28,7%
Eskiye göre daha az buluşuyoruz	37,5%	14,3%	52,6%	32,3%	68,0%	60,0%	48,0%
Eskisi gibi buluşuyoruz	,0%	14,3%	5,3%	6,5%	4,0%	4,4%	5,3%
Eskisinden de fazla buluşuyoruz	,0%	,0%	5,3%	3,2%	,0%	,0%	1,3%

Sadece buluşma değil ilişki biçimi de değişikliğe uğruyor. Aynı şekilde öğrencilerin %70'i arkadaşlarıyla buluşsa bile tokalaşma, sarılma gibi temaslardan özenle kaçınıyor.

Salgın döneminde arkadaşlarınızla karşılaştığımızda tokalaşma, sarılma oluyor mu? (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hayır	87,5%	92,9%	52,6%	74,2%	72,0%	62,2%	70,7%
Evet ama çekinerek	,0%	,0%	36,8%	22,6%	20,0%	31,1%	22,0%
Eskisi gibi devam ediyor	12,5%	7,1%	10,5%	3,2%	8,0%	6,7%	7,3%

Yaşam Biçimlerine Etkisi 5: Maskeli Hayat Yaygınlaşmış

Öğrencilerin %90'ı maskelerini kullanıyor. %7'si kadarı dikkatsiz davranıyor.

Dışarı çıktığımızda veya arkadaşlarımızla görüşürken ne tür önlemler alıyorsunuz? Maske veya siperlik takıyorum (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hayır, hiçbir zaman	6,7%	,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	,7%
Nadiren	6,7%	,0%	5,3%	,0%	4,0%	2,2%	2,7%
İki üç karşılaşmadan birinde	,0%	14,3%	10,5%	,0%	,0%	2,2%	3,3%
Her defasında	86,7%	85,7%	84,2%	100,0%	88,0%	86,7%	89,3%

Yaşam Biçimlerine Etkisi 6: Mesafeli Hayat Yarı Yarıya

Öğrencilerin %53'ü mesafeyi koruyabiliyor. %39'u mesafeye nadiren veya hiç dikkat etmediğini beyan ediyor.

Dışarı çıktığımızda veya arkadaşlarımızla görüşürken ne tür önlemler alıyorsunuz? 1.5-2 metre mesafeli duruyorum (Ocak 2021)

	Orta-okul Erkek	Orta-okul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hayır, hiçbir zaman	25,1%	14,3%	26,3%	6,3%	12,0%	9,1%	13,4%
Nadiren	12,5%	14,3%	21,1%	34,4%	12,0%	36,4%	25,3%
İki üç karşılaşmadan birinde	6,3%	7,1%	5,3%	12,5%	8,0%	9,1%	8,7%
Her defasında	56,3%	64,3%	47,4%	46,9%	68,0%	45,5%	52,7%

Yaşam Biçimlerine Etkisi 7: Salgın Şartlarında Günlük Hayatın Dijitalleştirilmesi

CHP Genel Başkan Yardımcısı Onursal Adıgüzel'in, soru önermesine Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Adil Karaismailoğlu'nun TUIK'in "İstatistiklerle Aile, 2019" araştırmasıyla verdiği yanıtta, hanelerdeki masaüstü bilgisayar sahiplik oranı yüzde 17,6; taşınabilir bilgisayar, tablet vb. cihaz sahiplik oranı ise yüzde 48,7'de kalmıştır. "TUIK'in Ağustos 2020 tarihli «Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması»na göre genişbant (mobil ve sabit) ile internete erişim sağlayan hanelerin oranı yüzde 89,9 olarak açıklanmıştır. Buna göre hanelerin yüzde 10,1'inde yani 2 milyon 424 bin hanede internet erişimi olmadığı görülmektedir.

2017-2018 günlük yaşam döngüleri araştırmasında kendisi veya eşinin bilgisayar veya tablet olmama oranı %22, internet bağlantısı olmayan oranı %27 civarındaydı.

Bilgisayar ve İnternet Sahipliği ve İnternet-Sanal Ortam Kullanımı (2017-2018 Araştırması)

	13-18 yaş	19-24 yaş	25-34 yaş	35-44 yaş	45-54 yaş	55-64 yaş	65 ve üstü	Toplam
ŞAHSİ veya EŞİ olarak sahip <u>olmama</u> durumu								
Bilgisayar, laptop, tablet	7,4%	14,3%	16,9%	29,0%	24,1%	52,4%	61,5%	22,3%
Evde internet bağlantısı	7,4%	17,9%	25,4%	19,4%	44,8%	57,1%	61,5%	26,9%
Hiç yapmama durumu								
İnternette alışveriş yapma	55,6%	20,5%	34,5%	41,9%	72,4%	85,7%	61,5%	42,7%
İnternete girme	,0%	,0%	3,4%	6,5%	37,9%	52,4%	69,2%	13,3%
Facebook, twitter, instigram vb. kullanma	,0%	1,2%	3,4%	9,7%	55,2%	71,4%	69,2%	17,4%
İnternette paylaşım veya telefonda mesajlaşma	14,8%	,0%	1,7%	16,1%	46,4%	61,9%	61,5%	16,7%
Eposta yazma	48,1%	7,1%	11,9%	32,3%	75,9%	76,2%	69,2%	31,4%
İnternette gazete veya dergi okuma	48,1%	13,1%	13,6%	23,3%	58,6%	75,0%	69,2%	30,5%
İnternette alışveriş sitelerini dolaşma	26,9%	10,7%	15,3%	32,3%	65,5%	81,0%	61,5%	30,0%

Salgından önce hane ve şahısların bilgisayar-tablet sahipliği ve internet kullanımları ile salgın sırasındaki arasında büyük bir fark oluşmuş bulunuyor. Salgınla birlikte gerek öğrenciler gerekse aileler dijital teknolojileri edinmeye zorlanmış bulunuyor.

Ocak 2021 itibariyle öğrenci hanelerinde bilgisayar olmama oranı %15,9'a, internet olmama oranı %7,9'a düşmüş bulunmaktadır.

Bilgisayar ve İnternet Sahipliği ve İnternet-Sanal Ortam Kullanımı (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Ortaöğretim Erkek	Ortaöğretim Kadın	Yükseköğretim Erkek	Yükseköğretim Kadın	Toplam
HANEDE <u>olmama</u> durumu							
Evde bilgisayar/laptop	12,5%	21,4%	15,8%	15,6%	12,0%	17,8%	15,9%
Evde internet bağlantısı	,0%	7,1%	15,8%	3,1%	12,0%	8,9%	7,9%
ŞAHSİ olarak sahip <u>olmama</u> durumu							
Ayrı, kendime ait bir oda	31,3%	71,4%	31,6%	40,6%	16,0%	31,1%	34,4%

Ayrı, kendime ait bir masa	25,0%	42,9%	5,3%	25,0%	20,0%	17,8%	21,2%
Kendime ait bilgisayar veya tablet	25,0%	42,9%	36,8%	40,6%	16,0%	28,9%	31,1%
Kendime ait akıllı telefon	37,5%	57,1%	10,5%	15,6%	8,0%	,0%	15,3%
Kendime ait internet olanağı	31,3%	42,9%	10,5%	21,9%	12,0%	6,7%	17,2%

Gerek Mayıs 2020, gerekse Ocak 2021 araştırmalarında telefonla konuşma oranı, internet kullanımı ve mesajlaşma durumu eskiye göre çok daha fazla artmış bulunmaktadır.

Mayıs 2020 Araştırması

	13-17 Yaş	18-24 Yaş	25 ve st	Toplam
Salgın günlerinde telefonla konuştuğunuz kişi sayısı arttı mı azaldı mı? ARTTI	70,0%	52,6%	62,1%	59,4%
Salgın günlerinde sanal dersler dışında internet kullanma süreniz arttı mı azaldı mı? İntenet Kullanımı ARTTI	65,0%	66,7%	50,0%	58,7%
Salgın günlerinde mesajlaştığınız kişi sayısı arttı mı azaldı mı? Salgın günlerinde mesajlaştığınız kişi sayısı arttı mı azaldı mı? ARTTI	55,0%	52,6%	36,4%	45,5%

Ocak 2021 araştırmasına göre öğrenciler sadece ders değil, ders dışı internet kullanımının da %75 oranında arttığını ifade etmektedir.

Telefon ve İnternet Kullanımının Artışı (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Ortaöğretim Erkek	Ortaöğretim Kadın	Yükseköğretim Erkek	Yükseköğretim Kadın	Toplam
Salgın günlerinde telefonla konuştuğunuz kişi sayısı arttı mı azaldı mı? ARTTI	37,5%	21,4%	21,1%	37,5%	37,5%	48,9%	37,3%
Salgın günlerinde (sanal dersler dışında) internet kullanma süreniz arttı mı azaldı mı? İntenet Kullanımı ARTTI	87,5%	50,0%	68,4%	84,4%	83,3%	71,1%	75,3%
Salgın günlerinde mesajlaştığınız kişi sayısı arttı mı azaldı mı? ARTTI	75,0%	71,4%	84,2%	71,9%	58,3%	55,6%	66,7%

Hangi sosyal medya hesaplarına (eposta, facebook, twitter vb.) sahipsiniz? Bunları ne sıklıkta kullanıyorsunuz? (Mayıs 2020)

Sosyal Medya Kullanmayanlar	13-17 Yaş	18-24 Yaş	25 ve üstü	Toplam
Salgın günlerinde bilgisayarda, akıllı telefonda günde kaç saat İNTERNET kullanıyorsunuz?	5,3%	,0%	10,9%	5,7%
İnternette paylaşım veya telefonda mesajlaşma	14,8%	,0%		16,7%
1)E-Posta (e-mail)	41,7%	13,5%	48,1%	35,0%
2)Facebook	58,3%	67,6%	41,8%	52,9%
3) Instagram	16,7%	4,2%	47,4%	26,0%
4)Twitter	80,0%	50,0%	62,7%	59,6%
5)Snapchat	70,0%	75,0%	83,7%	78,9%
6)WhatsApp	21,1%	,0%	22,4%	13,6%
7)Skype, Zoom, Teams	89,5%	96,1%	97,1%	95,7%
8)Youtube	20,0%	22,5%	32,1%	26,9%
9)Spotfy	66,7%	64,1%	79,6%	72,0%
10)Netflix	61,5%	61,0%	67,9%	64,5%
11)Oyunlar	21,1%	56,9%	77,9%	62,3%
Diğer (yazınız).....				

Mayıs 2020 itibariyle gerek öğrenciler arasında ders dışı gerekse 25 yaş üstü yetişkinlerde günlük internet kullanımı 4-7 saate çıkmış bulunuyor.

Beyan edilen süre ortalama 4,21, ayrı ayrı 1’den 11’e kadar toplandığında ise ortalama 5,10 saat bulunuyor. Bu durumda 24 yaş altındakilerin 5-7 saat kadar, yetişkinlerin de 4-5 saat kadar internette kaldıkları söylenebilir.

Hangi sosyal medya hesaplarını (eposta, facebook, twitter vb.) sahipsiniz? Bunları ne sıklıkta kullanıyorsunuz (saat/gün)? (Mayıs 2020)

Sosyal Medya	13-17 Yaş (19 kişi)	18-24 Yaş (57 kişi)	25 Yaş Üstü (64 kişi)	Toplam (140 kişi)
Salgın günlerinde bilgisayarda, akıllı telefonda günde kaç saat İNTERNET kullanıyorsunuz? Saat/Günlük	5,21	4,72	3,45	4,21
1’den 11’e toplam saat	6,76	5,84	4,07	5,10
1)E-Posta (e-mail)	0,16	0,44	0,24	0,30
2)Facebook	0,24	0,11	0,53	0,33
3) Instagram	1,13	1,13	0,54	0,84
4)Twitter	0,03	0,39	0,21	0,25
5)Snapchat	0,32	0,06	0,04	0,08
6)WhatsApp	1,29	1,47	1,01	1,22
7)Skype, Zoom, Teams	0,32	0,07	0,02	0,08
8)Youtube	1,03	0,69	0,53	0,66
9)Spotfy	0,16	0,32	0,14	0,21
10)Netflix	0,34	0,42	0,45	0,42
11)Oyunlar	1,76	0,75	0,38	0,71
Diğer (yazınız).....				

Mayıs 2020'den Ocak 2021'e internet ortamında kalma daha da artmış bulunuyor.

Salgın günlerinde *SANAL DERSLER DAHİL* bilgisayarda, akıllı telefonda günde kaç saat İNTERNET kullanımı günlük ortalama 7,42 saat, dahası bu internet kullanım süresi kalem kalem sorulduğunda 11,56 saate çıkıyor.

Bu internet kullanımının 3,42 saati yani %46'sı (kalem kalem sorulduğunda %29'luk süre) ders amacıyla kullanılıyor.

Hangi sosyal medya hesaplarını (eposta, facebook, twitter vb.) sahiptiniz? Bunları ne sıklıkta kullanıyorsunuz (saat/gün)? (Ocak 2021)

Cinsiyete Göre Okulu	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Ortaöğretim Erkek	Ortaöğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Salgın günlerinde bilgisayarda, akıllı telefonda günde kaç saat İNTERNET kullanıyorsunuz? <i>SANAL DERSLER DAHİL</i> Günlük İnternet Saat.....	6,27	5,67	7,83	7,13	8,48	7,73	7,42
1)Ders veya ders amacıyla internet	3,44	3,79	3,79	3,64	2,52	3,48	3,42
2)Skype, Zoom, Teams veya canlı görüşme	3,03	2,31	2,97	1,66	1,66	2,22	2,20
4)Facebook	0,33	0,07	0,32	0,03	0,54	0,27	0,26
5) Instagram	0,88	0,64	1,66	1,61	1,40	2,20	1,59
6)Twitter	0,07	0,25	0,32	1,00	0,56	0,97	0,67
7)Snapchat	0,13	0,32	0,24	0,53	0,35	0,44	0,38
8)WhatsApp	1,06	1,04	1,37	2,31	1,86	2,66	1,97
9)Youtube	1,77	1,00	1,97	1,92	1,82	2,23	1,90
10)Spotfy	0,34	0,64	0,47	0,70	1,35	1,04	0,83
11)Netflix	0,94	0,36	1,03	0,59	1,20	1,10	0,91
12)Oyunlar	1,91	0,61	1,63	0,41	1,08	0,43	0,86
2 ile 12. kalemler arası toplam internet süresi	10,45	7,24	11,98	10,77	11,82	13,57	11,56

Faktör analizi yapıldığında internet kullanımında veya sanal ortamda üç eğilim ortaya çıkıyor.

- Sohbet, eğlence, film, müzik, oyun amacıyla kullanım,
- Ders ve e-posta amacıyla kullanım,
- Facebook (twitter, instagram ve spotfy ile de biraz yakın).

Faktör Analizi Varimaks Rotasyon (Ocak 2021)

6)Twitter	,777	-,101	,227
11)Netflix	,766		-,124
9)Youtube	,748		
7)Snapchat	,717	-,149	
5) Instagram	,659		,492
8)WhatsApp	,621	,452	,129
10)Spotfy	,541	,343	,381
12)Oyunlar	,528	-,364	-,401
1)Ders veya ders amacıyla internet	-,138	,730	-,201
2)Skype, Zoom, Teams veya canlı görüşme	-,137	,643	-,136
3) E-Posta (e-mail)	,362	,597	,256
4)Facebook		-,249	,749

Erkekler arasında facebook, netflix ve oyunlar; kadınlar arasında ders amacıyla internet kullanımı, twitter, whatsapp, snapchat daha yüksek bulunuyor.

YAŞAM ALANI VE BİÇİMİNE KÖKLÜ DARBE: PANDEMİ VEYA DİJİTALLEŞMENİN OKULLAR VE EĞİTİM ÖĞRETİME ETKİLERİ

Pandemi bir vektör de esas olan sanki dijitalleşme, dijitalleşme üzerinden eğitim öğretimin dejenerasyonu, metalaştırılması, piyasalaştırılması, merkezileştirilmesi, küresel güçlerin ve High Tech şirketlerin emrine verilmesi gibi bir süreç işletiliyor.

Bu dijitalleşmenin ilk ve büyük etkisi okul ve iş yaşamına yansıyor. Bu araştırmada okula, eğitim öğretime yansımaları bazı kalemlerle betimlenmeye çalışılacak.

Salgın Şartlarında Öğretimin Dejenerasyonu, Dijitalleştirilmesi ve D-Diktasyon

Pandemi ile birlikte Mart 2020'nin son haftası içinde hem okullar hem üniversiteler asenkronik veya senkronik öğretime geçmiş bulunmaktadır. Türkiye OECD ülkeleri arasında okul ve üniversitelerini açık tutmada sondan dördü yer almaktadır. Bir yılı aşkın süredir eğitim öğretim büyük oranda sekteye uğramış, daha doğrusu uzaktan evden öğretim altında dejenere olmuş durumdadır.

Uzaktan öğretim teknoloji ve programlarını öğrenmeye başlamış olmakla birlikte hem imkân ve altyapı sorunları devam etmekte, dahası uzaktan öğretim etkili eğitim öğretim için pek çok açıdan daha verimsiz bulunmaktadır.

Mayıs 2020'ye göre Ocak 2021 itibariyle uzaktan öğretim programlarını kullanabilmede düzeyi %33'lerden %58'lere çıkmakla birlikte gerek uzaktan öğretim programlarını kullanmada zorlanma (%30) gerekse %12 gibi bir grupta internet bağlantı sorunları sürmektedir.

Uzaktan eğitim veya online eğitim teknolojisini rahat kullanabiliyor musunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Çok zor, ben anlamıyorum	18,8%	7,1%	10,5%	3,1%	,0%	4,4%	6,0%
Başlangıçta zor geldi, ama biraz alıştım	12,5%	28,6%	5,3%	21,9%	16,0%	40,0%	23,8%
Kullanabiliyorum fakat internet sıkıntım var	,0%	7,1%	21,1%	6,2%	12,0%	17,8%	11,9%
Rahatlıkla kullanıyorum, yeterli internet olanağım var	68,8%	57,1%	63,2%	68,8%	72,0%	37,8%	58,3%

Devamsızlık çok yüksek olup derslerin çoğunu canlı takip eden oranı %48 civarında kalmaktadır.

Uzaktan öğretimde canlı veya EBA'daki dersleri ne kadar takip edebiliyorsunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hiçbirini izlemedim/izlemiyorum	6,3%	7,1%	15,8%	12,5%	12,0%	8,9%	10,6%
Çok azını canlı-zamanında izledim/izliyorum	18,8%	28,6%	31,6%	18,8%	40,0%	15,6%	23,8%
Yarisına yakını canlı-zamanında izledim/izliyorum	12,5%	14,3%	21,1%	9,4%	28,0%	15,6%	16,6%
Çoğunu canlı-zamanında izledim/izliyorum	62,5%	50,0%	31,6%	56,3%	20,0%	57,8%	48,3%

Kendi tablet veya bilgisayarı ile bağlanan oranı %46 düzeyinde bulunmaktadır. Böyle bir durumda, derse ortak bir bilgisayar veya akıllı telefonla bağlananların yeterince uyarlanamayacağı, ders materyal ve tablolarını yeterince takip edemeyeceği kestirilebilir.

Uzaktan eğitim esnasında evde canlı derslere neyle bağlanıyorsunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hiç bağlanamıyorum, internetimiz yok	,0%	,0%	5,3%	9,4%	4,0%	2,2%	4,0%
Ailemden birinin akıllı telefonuyla	18,8%	28,6%	5,3%	9,4%	,0%	,0%	7,3%
Evdeki ortak kullanılan tablet veya bilgisayarla	12,5%	28,6%	10,5%	9,4%	4,0%	11,1%	11,3%
Kendi akıllı telefonumla	18,8%	28,6%	36,8%	31,3%	32,0%	33,3%	31,1%
Kendi tablet veya bilgisayarımla	50,0%	14,3%	42,1%	40,6%	60,0%	53,3%	46,4%

Aşağıda hane ortamında verileceği üzere öğrencilerin bağımsız odası veya derse girerken yalnız kalabilme durumu da kısıtlı bulunuyor.

Ayrıca öğrenciler uzaktan öğretimde

- %76 oranında ders anlatımını daha etkisiz,
- %82 oranında ders öğrenme düzeyini daha düşük,
- %84 oranında odaklanma düzeyini daha düşük,
- %61 oranında tartışma durumunun daha düşük olduğunu,
- %10'u öğretmenleriyle iletişime geçmekte zorluk olduğunu,,
- %7'si öğretmenleriyle aralarında bir sanal grup bulunmadığını,
- %21'i arkadaşlarıyla aralarında bir sanal grup bulunmadığını,
- %75'i dersleri izlemenin azaldığını,
- %28'i notlarının düştüğünü,
- %55'i eğitim görme isteğini azalttığını,
- %21'i yüzyüze eğitime dönmekte isteksiz olduğunu ifade ediyor.

Yüz Yüze Eğitimle İlgili Öğrenci Görüşleri (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Yüz yüze eğitimle kıyasla-sanız uzaktan öğretimdeki ders anlatımını nasıl buluyor-sunuz? Yüze eğitimden daha etkisiz	50,0%	71,4%	77,8%	84,4%	75,0%	80,0%	75,8%
Yüz yüze eğitimle kıyasla-sanız uzaktan öğretimde öğrenme düzeyini nasıl buluyorsunuz? Uzaktan öğretimde öğrenme düzeyi düştü	75,0%	71,4%	94,7%	81,3%	88,0%	77,8%	81,5%
Yüz yüze eğitimle kıyasla-sanız uzaktan öğretimde derse odaklanma durumu nasıl? Uzaktan öğretimde odaklanma, dikkat düştü	81,3%	57,1%	89,5%	87,5%	84,0%	88,9%	84,1%
Uzaktan öğretimde derste söz alma durumu, derste tartışma durumu oluyor mu? Çok düşük, tartışma imkânı yok	62,5%	42,9%	63,2%	53,1%	72,0%	65,9%	61,3%
Uzaktan öğretim sırasında öğretmenlerinizle iletişime geçebiliyor musunuz? Hayır, hiçbir şekilde iletişime geçemiyorum	18,8%	,0%	5,3%	3,1%	16,0%	13,3%	9,9%
Öğretmenler ve sınıf arkadaşlarınızla aranızda internet/sanal/whatsapp iletişim grubunuz var mı? Yok	18,8%	14,3%	,0%	,0%	8,0%	8,9%	7,3%
Öğretmeninizden hariç, sadece sınıf arkadaşlarınızla aranızda internet/sanal /whatsapp iletişim grubunuz var mı? Yok	56,3%	35,7%	26,3%	12,5%	20,0%	6,7%	20,5%
Derslerin uzaktan öğretim ile yapılması derslerin izlenmesini (derslere devamı) artırdı mı azalttı mı? Azalttı	60,0%	57,1%	84,2%	81,3%	72,0%	77,8%	74,7%

Uzaktan öğretim başarı notlarınızı etkiledi mi? Notlarım düştü	43,8%	30,8%	38,9%	37,5%	28,0%	11,1%	28,2%
Uzaktan öğretim sizin eğitim görme isteğinizi artırdı mı azalttı mı? Azalttı	50,0%	21,4%	63,2%	59,4%	72,0%	51,1%	55,0%
Okullar açıldığında yüz yüze eğitime (okullara) gitmeye kendinizi hazır hissediyor musunuz? Hayır	25,0%	7,1%	21,1%	34,4%	20,0%	13,3%	20,5%

Tüm bu olumsuzluk veya negatif görüşlere rağmen yüz yüze eğitim de giderek dejenere oluyor, giderek okul kültüründen uzaklaşıyor. Öğrencilerin %10'u bundan sonra okul açılmasa da olur, uzaktan devam edebilir görüşünde bulunuyor.

Okulların açılmasını, derslerin yüz yüze devam etmesini istiyor musunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hemen açılmalı, tüm dersler okulda yapılmalı	75,0%	92,9%	78,9%	56,3%	52,0%	55,6%	63,6%
Sadece uygulamalı dersler ve stajlar okullarda veya yüz yüze yapılmalı	6,3%	,0%	15,8%	37,5%	28,0%	37,8%	26,5%
Açılmasa da olur, uzaktan öğretim yeterli	18,8%	7,1%	5,3%	6,3%	20,0%	6,7%	9,9%

Uzaktan Evde Öğretimde Hane Ortamı, Aile Desteği ve Ailenin Hazıroluş Durumu

Uzaktan evde öğretimin en zor yanı bilgisayar ve internet desteği gibi donatılardan öte hane ortamının ve aile desteğinin buna uygun olmamasıdır.

Ocak 2021 öğrencilerin pandemiden etkilenme araştırmasına göre öğrenci hanesinde ortalama kardeş sayısı 3,13'tür. Öğrencilerin sadece %11'i kadarı tek kardeşli bulunuyor.

Kardeşler arasında yaş farkı çok büyük olamayacağından aynı hanedeki öğrenci sayısı da birin üzerine çıkıyor. Öğrenci hanelerinde ortalama öğrenci sayısı 2,16'dır.

Yani öğrencilerin %30,6'sı hanede tek öğrenci konumunda bulunuyor. Geriye kalan hanelerde en az iki, hatta hanelerin %29'unda üç veya daha fazla öğrenci bulunuyor.

Kardeş Sayısı ve Aynı Hanedeki Öğrenci Sayısı (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Tek kardeşli	12,5%	,0%	15,8%	12,5%	8,0%	8,9%	10,6%
Hanede tek öğrenci	37,5%	7,1%	26,4%	15,6%	36,0%	44,4%	30,6%

Aileler pandemi şartlarında hane düzenlemesini uygun hale taşımakta zorlanıyor. Öğrenci hanelerinin %30,5 uzaktan öğretimle ilgili yeni bir düzenleme geliyor. Olmayan ailelerin bir kısmı internet ve bilgisayar sağlıyor. Ayrıntılarına bakılırsa;

- Öğrencilerin %9,3'üne uzaktan öğretim için bir köşe düzenleniyor.
- Odası olmayıp oda sağlanan öğrenci oranı %2,6.
- %17,1'inde tablet, bilgisayar veya internet alınmış bulunuyor.

Uzaktan öğretim için ev ortamınızda değişiklik oldu mu, olduysa hangi değişiklikler oldu? *Olanları ışaretleyiniz.* (Ocak 2021)

Hayır, bir değişiklik olmadı	70,59
Bana derse girebileceğim bir köşe düzenlendi	8,50
Ayrı odam yoktu, ayrı oda düzenlendi	2,61
Benim için yeni bir çalışma masası eklendi	1,31
Bana tablet, bilgisayar alındı	7,19
Evde internet yoktu, internet bağlantısı yapıldı.	9,80

Öğrencilerin %32'sinin kendine ait bağımsız bir odası, hatta %21'nin kendisine ait bir masası bile bulunmuyor.

Kendinize ait aşağıdakilerden hangileri var? (OLMAYANLAR) (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Ayrı, kendime ait bir oda YOK	31,3%	71,4%	31,6%	40,6%	16,0%	31,1%	34,4%
Ayrı, kendime ait bir masa YOK	25,0%	42,9%	5,3%	25,0%	20,0%	17,8%	21,2%
Kendime ait bilgisayar veya tablet YOK	25,0%	42,9%	36,8%	40,6%	16,0%	28,9%	31,1%
Kendime ait akıllı telefon YOK	37,5%	57,1%	10,5%	15,6%	8,0%	,0%	15,3%
Kendime ait internet olanı YOK	31,3%	42,9%	10,5%	21,9%	12,0%	6,7%	17,2%

Öğrencilerin %16'sı EBA veya dersteyken yanında birileri oluyor, hane yalnız kendisi için bir mekan bulamıyor.

Canlı yayına bağlanırken veya EBA'da ders izlerken, yalnız kalabiliyor musunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Kendime ait odam var	50,0%	35,7%	57,9%	46,9%	64,0%	66,7%	56,3%
Boş bir oda oluyor, oraya geçiyorum	31,3%	42,9%	26,3%	34,4%	28,0%	17,8%	27,8%
Mutfak veya balkona gidiyorum	12,5%	,0%	5,3%	,0%	,0%	2,2%	2,6%
Yanımda hep birileri oluyor	6,3%	21,4%	10,5%	18,8%	8,0%	13,3%	13,2%

Bununla birlikte öğrencilerinin çoğunun hane içinde derslerine destek alabileceği kimse de bulunmuyor.

Ödevlerinizi yaparken yardım alıyor musunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Annemden	6,3%	14,2%	5,3%	3,1%	4,0%	,0%	4,0%
Babamdan	,0%	7,1%	,0%	,0%	,0%	,0%	,7%

Abla veya abilerimden	31,3%	28,6%	5,3%	21,9%	,0%	2,2%	11,9%
Hayır, ödevlerimi kendim yapıyorum	62,5%	50,0%	89,5%	75,0%	96,0%	97,8%	83,4%

Velilerin (anne babaların) %72'sinin diğer velilerle arasında internet/sanal/whatsapp iletişim grubu bulunmuyor.

Bununla birlikte öğrencilerinin çoğunun hane içinde derslerine destek alabileceği kimse de bulunmuyor.

Ödevlerinizi yaparken yardım alıyor musunuz? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Whatsapp veli grubu yok	43,8%	50,0%	52,6%	56,3%	96,0%	95,6%	72,2%
Anne babama sadece bilgilendirme için kullanılıyor (ödev, not vb.) bilgi veriliyor	12,5%	14,3%	15,8%	15,6%	4,0%	,0%	8,6%
Sadece öğretmen paylaşım yapabiliyor	,0%	,0%	15,8%	6,3%	,0%	,0%	3,3%
Hem veliler hem de öğretmen aktif kullanıyor	43,8%	35,7%	15,8%	21,9%	,0%	4,4%	15,9%

Aynı şekilde velilerin %70'i uzaktan öğretim sırasında öğretmenlerle görüşemiyor.

Uzaktan öğretim sırasında anne babanız öğretmenlerinle görüşebiliyor mu? (Ocak 2021)

	Ortaokul Erkek	Ortaokul Kadın	Orta-öğretim Erkek	Orta-öğretim Kadın	Yüksek-öğretim Erkek	Yüksek-öğretim Kadın	Toplam
Hayır, hiç görüşmediler	50,0%	35,7%	42,1%	65,6%	96,0%	88,9%	70,2%
Evet, telefonda görüşüyorlar	18,8%	35,7%	47,4%	9,4%	4,0%	6,7%	15,9%
Evet, internet (whatsapp, e-mail) üzerinden öğretmenlerimle	31,3%	28,6%	10,5%	25,0%	,0%	4,4%	13,9%

SONUÇLAR, ÇIKARIMLAR, ÖNERİLER, MÜCADELE

Uzaktan evden öğretime geçişte ve okulların dejenerasyonda birincil sebep pandemi değil de sosyo-ekonomik uzun erimli politikalar ana faktör sayılır. Dokuz aylık süreçte bile çocuklarımız ve toplum adına çok şey kaybedilmiş, dijital kapitalizm adına, beş büyük teknoloji şirketi (Amazon, Apple, Microsoft, Facebook, Google) adına çok şey yazılmış bulunuyor.

Hızla dijitalleşme zorlanıyor, pandemi bitse de ilk evrede HİBRİT model altında bu okulların büyük oranda tasfiyesi kalcılaştırılacak gibi gözüküyor. Daha uzun erimde TEKNO ŞİRKET, Google, Facebook vb. diplomaları dağıtılacak, eğilim o yönde bulunuyor.

Eğitim öğretim bir yandan küresel merkezlerin dijital diktasyonuna dönüşecek, topluluktan koparılmış hanesinde odasında tek başına bırakılmış gençlerden örgütsüz dirençsiz (daha geniş anlamda toplumsuz) bir gelecek tasarlanıyor veya en azından tasavvur ediliyor.

Şimdiden bile dijital veya dijitalleşen finans kapitalizm çok yol almış bulunuyor. Mevcut deneyim ve araştırmalar üzerinden bazı sonuçların altı çizilerek bazı öneriler kısaca şu şekilde sayılabilir.

Sonuç Durumsal Tespit: “Doğal” Değil Sosyopolitik Kararlar, Dijitalleşme ve Dejenerasyon

Okul ve üniversiteler, yüz yüze ortak yaşam alanlarında eğitim öğretim kısa sürede bile çok değersizleştirilmiş, dejenere edilmiş, yerine büyük oranda dijital teknikler geçirilmiş bulunuyor.

Bunun en önemli sonuçlarından biri eşitsizliklerin daha da artıyor ve artacak olmasıdır. Aile kültür ve sınıf düzeyi yüksek olmayan orta ve üst sınıflar dışındaki bütün çocuklar daha zor bir duruma, daha dezavantajlı duruma düşmektedir.

Daha mikro sonuçlara dönersek, EBA veya çevrim içi uzaktan öğretim şeklindeki dersler ne ön veya bilişsel hazır oluş açısından ne grup dinamikleri açısından ne derse katılım veya etkili diyalog açısından ne de uygun ortam sağlanması açısından yüz yüze eğitim kadar verimli olmamaktadır.

- Üniversiteye yeni başlayan birinci sınıflar, yüksek lisans ve doktoranın ilk yılındakilerde üniversite tasavvuru veya aidiyet duygusu hiç oluşmamış bulunmaktadır.
- %10-30 oranında öğrencinin uygun internet ve bilgisayar donanımı bulunmamaktadır.
- Ev ortamı derse uyarlanma için uygun şartları taşımamaktadır.
- Aynı evde birden çok öğrenci bulunması yaygındır.
- Ayrı odası olmayan öğrenci oranı %30'ları bulmaktadır.
- EBA veya online öğretimde anlatım, söz verme ve katılımlar doğal olmaktan uzaktır.
- Dikkat dağınıklığı ve dersten kopmalar yaygın bulunmaktadır. Öğrencilerin çoğu derslere hazır oluş durumunda değildir.
- Sürekli bir kayıt ve denetlenme duygusu yaşanmakta, bu dersin samimiyetini ve derse duygusal yoğunlaşmayı engellemektedir.
- En önemli öğrenme ders aralarındaki, kantinlerdeki, yollardaki, yurtlardaki, öğrenci evlerindeki diyalog ve tartışmalardır. Uzaktan öğretimde bunlar mümkün olmamaktadır.
- Grup dinamikleri tümenden kaybolmakta, üniversite özdeşimi ve odaklanma becerileri zayıflamaktadır.
- Duyarlılık gelişimi zayıflamaktadır.
- Ölçme değerlendirme güvenilir şekilde gerçekleştirilememektedir.
- Bununla birlikte öğrenci, öğretmen ve öğretim elemanlarının okul veya üniversiteden uzak kalmaları, bulaşı da azaltmamaktadır. Öğrenciler günlük 2-3 saat ev dışında hareket etmektedir, arkadaşları ile buluşmaktadır. Öyle ki 2020 içindeki 9 aylık süreçte okullara ve üniversiteye hiç gelmeyen ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerinin %10-12'si covid geçirmiş bulunmaktadır.

Diğer yandan öğrencilerin bir kısmında ve öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunda yüz yüze eğitime dönüşle ilgili kaygılar veya isteksizliği söz konusudur.

Somut Öneriler: Konuttaki ve Okuldaki Yaşam Alanlarının, Olanakların ve Havanın Artırılması

Hane büyüklüğü ve kardeş sayıları salgının artışı ile ilişkili bulunuyor, bu durumda hane büyüklüğünün küçültülmesi önemli gözüktüyor.

Hane büyüklüğünü kısa sürede küçültmek mümkün değilse de konut içi olanakların artırılması, her çocuğun ve öğrencinin kendine ait bir odası ve donatıları olması mümkün gözüküyor.

Aynı durum; okullar için de öngörülebilir. Okul ve derslik başına düşen öğrenci sayılarının azaltılabilmesi için okul ve derslik sayılarının artırılması uygun çözüm yollarından biri gibi gözüküyor. Çocuklar için okul ve derslikteki alan imkânı ve okulu cazip kılacak donatıların artması da önemli bulunuyor.

Maske, mesafe ve hijyen konusunda asgari bir duyarlılık oluşmuş bulunmakla birlikte “havalandırma” evler, iş yerleri, trafik vb. alanlar için henüz yeterince farkında olunmayan bir önlemi oluşturuyor. Havalandırmaya okullarda bir miktar dikkat edilmektedir.

Özetle hem salgının azaltılabilmesi hem de sağlıklı bir yaşam için çocukların ve hepimizin “hava alabileceği”, kendini gerçekleştirilebileceği “yaşam alanlarına kavuşması” gerekiyor.

Sonuç Ereksel Tespit (Mücadele): Dijital Kapitalizme ve D-Diktasyona Karşı Okul ve Üniversite Yaşam Alanlarını Savunmak

Ne, kim, kimin için/ ne için ve nasıl soruları kimlerle, nerede, hangi olanaklarla ve daha pek çok soruyla iç içe geçerek çok daha ayrıntılandırılabilir.

Burada üç soruyla sınırlı bir toparlama yapılacaktır: Ne, kimin için ve nasıl?

Ne sorusu: Çocuk ve toplumun biçimlendirilmesi, yetiştirilmesidir. Eğitim öğretim sanat felsefe bilimdir; beden ve kafa becerileridir; kazandırılacak bilgi, beceri ve duyarlılıklardır; zihniyettir; dahası çocukların, insanların, toplumların kendisini gerçekleştirme, yaşaması, geleceğidir.

Kimin için/ne için: Okul kimin için, bilim-sanat-felsefe-üniversite kimin için sorularına İnsan, toplum ve doğa için; insan, toplum ve doğa yararına okul ve üniversiteler şeklinde genel bir yanıt verilebilir.

Nasıl bir eğitim öğretim ve nasıl bir bilim sorusuna da “kimin için” sorusundan ve bugüne kadarki deneyimlerden yola çıkarak bir çerçeve çizilebilir: İnsanla, toplumla, doğayla birlikte, bizzat parçası ve kendisi olarak; yaşayarak, farkına vararak, sınıyarak, uygulayarak öğrenme, bilme, yorumlama; öğrendiğini, bildiğini, yorumladığını yaşamında insan, toplum ve doğayla birlikte gerçekleştirme ve ileriye taşıma; özgürlükçü, eşitlikçi, eleştirel bir akıl ve bilim, eleştirel eğitim öğretim...

Öz olarak okul ve üniversiteler aynı zamanda birer yaşam alanıdır, diyalog, birlikte öğrenme, kendini birlikte gerçekleştirme ve dönüştürme alanlarıdır.

E-öğretim, çevrim içi, dijital vb. birer yaşam alanı değil adlarında taşıdıkları gibi “sanal” veya “uzaktan” yardımcı araç ve tekniklerdir.

Hem bireysel olarak insanın kendini geliştirmesi ve gerçekleştirme hem de toplumsal bir varlık oluşu dolayımında eğitim öğretimin doğrudan yaşayarak, yaparak, gerçekleştirerek, dönüştürerek yüz yüze okul ve üniversiteler şeklinde sürdürülmesi vazgeçilmezdir.